

İsrail, bölgede 'oyun kurma' arayışında

Akdeniz yeni gerginliklere gebe

1990'larda Rusya'dan Türkiye'ye gaz taşıyan Mavi Akım'ın İskenderun Körfezi'nden İsrail'e kadar uzatılarak bu ülkenin ihtiyacının bir bölümünün de karşılanması düşünülüyordu. AKP iktidarının ardından iki ülke ilişkileri gerildi. Mısır'daki gelişmelerden daha da tedirgin olan İsrail'in, Akdeniz'de Kıbrıslı Rumlarla yaklaşması yeni gerginlikleri getirecek gibi görünüyor.

Bahadır Selim DİLEK

TEL AVİV- Arap Baharı ile Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı kapsayan geniş bir coğrafya, tarihsel bir dönüşüm süreci içine girdi. Sürecin nasıl sonuçlanacağı, başta Suriye olmak üzere, Mısır, Libya, Tunus ve Cezayir'in siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısının hangi yöne evrileceği yönünde belirsizlikler sürerken, bu coğrafyayı çevreleyen Akdeniz, özellikle enerji anlamında hegemonya mücadelelerinin odak noktası durumuna geldi.

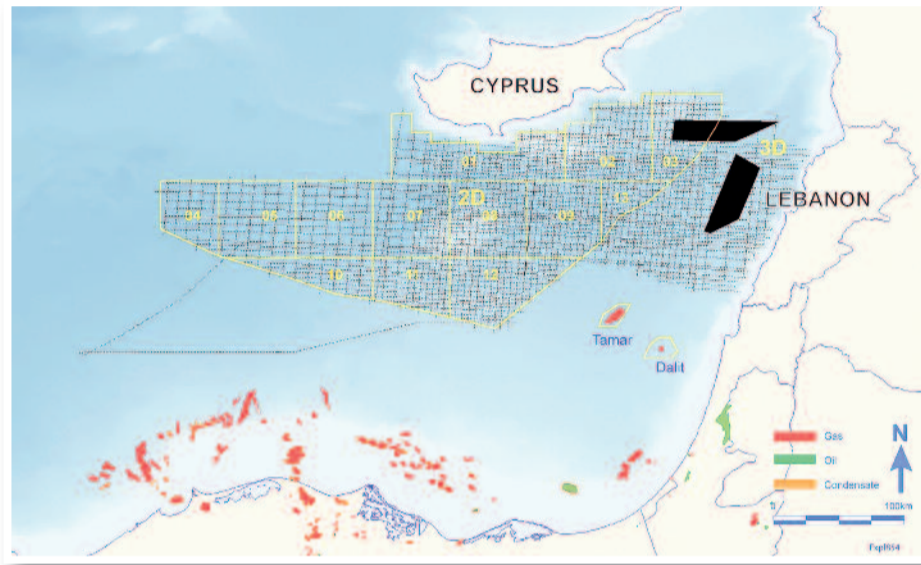
Bu hegemonya mücadelesinin en önemli ama şimdilik sessiz kalmayı tercih eden aktörlerinden biri olan İsrail'in attığı adımlar, gelecek dönem açısından belirleyici olacak gibi görünüyor.

Doğu Akdeniz'de artık; su, doğalgaz ve petrol, küresel paylaşım mücadelesinin en önemli unsurları olarak öne çıkmış durumda. Bu üç doğal kaynaktan yoksun olan İsrail'in özellikle yeni döneme ilişkin belirlemiş olduğu strateji, bölgede daha büyük gerginlikleri beraberinde getirecek potansiyele sahip. Bu üç doğal kaynağa bir de stratejik açıdan "güvenlik" sorunu eklenince, İsrail'in açısından bu durum bölgedeki gergilik potansiyelini daha da arttıracak bir tablo ortaya koyuyor.

İsrail enerji denkleminde

AKP hükümetinin, iç politikada "uygun bir malzeme" olarak gördüğü "gerginlik" politikasının, İsrail'i Kıbrıslı Rumlarla yakın işbirliğine yöneltmiş olması, bölgenin enerji denklemini Türkiye aleyhine önemli ölçüde bozmuş durumda.

AKP hükümetinin dış politikasının odak noktasına İslamcı ideolojiyi oturtması İsrail ile Türkiye arasındaki ilişkilerin kopma noktasına getiren süreci hız-

landırdı.

Davos'taki "one minute" krizi ile başlayıp, Mavi Marmara saldırısı ile devam eden süreç sonunda Türkiye-İsrail ilişkilerinin en alt düzeye inmiş olması, İsrail'i Akdeniz'de "Türkiye'nin yerini dolduracak" müttefikler aramaya yöneltti. Her ne kadar İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu, İsrail ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin gelişmesini karısı ile Moskova'da yediği akşam yemeği sırasında Yorgo Papandreu ile karşılaşması gibi bir tesadüfe bağlıyor olsa da, İsrail'in bu tutumunun stratejik bir karar olduğu da gün gibi ortada duruyor.

İşte bu stratejik karar çerçevesinde İsrail'in Yunanistan ve Kıbrıs ile yaklaşması, bölgede Müslüman olmayan bu ülke arasındaki ekonomik ve stratejik ortaklık tüm tarafları ortak çıkar paydasında buluşturmuş durumda. Su, doğalgaz ve enerji olarak öne çıkan bu ortak payda, güvenlik sıkıntısının getirdiği

çarpan etkisi ile bu üç ülke arasında daha sıkı bir işbirliğine kapı aralıyor.

İsrail ve Kıbrıslı Rumların özellikle doğalgaz konusunda yürüttüğü işbirliği, Türkiye'nin Nabucco, Güney Akım ve TANAP üzerinden Avrupa'ya yönelik bir enerji dağıtım merkezi olma stratejisine büyük ölçüde darbe vuracak gibi görünüyor. Türkiye, 1990 yılların başından itibaren değişen dünya dengeleri bağlamında Avrupa ve İsrail için kritik önemi haiz bir enerji santrali olma stratejisi belirlemişti. Ancak bu stratejinin uygulanmasında şimdi tehlike çanları daha güçlü çalmaya başladı.

Su ve petrol ihtiyacı

Peki, İsrail Doğu Akdeniz'de yanına Kıbrıslı Rumları ve Yunanistan'ı alarak bölgesel/küresel bir oyun kurucu olabilir mi?

Bu sorunun yanıtını vermeden önce İsrail'in toprak parçası açısından küçük ancak ekonomik büyüklük açısından önemli ölçüde gelişmiş, ekonomisi ihracata dayalı bir ülke olduğuna dikkat çekmekte yarar var. Bu bağlamda yüksek teknolojiye dayalı tarımsal üretim ihracı dikkate alındığında su gereksiniminin İsrail için yaşamsal önem arz ettiğini vurgulamak yanlış olmaz. Aynı şekilde, ekonomisinin büyümesi için enerji talebi de yine İsrail için kritik önemi haiz durumda.

Yakın geleceğe yönelik bir projeksiyon yapıldığında, İsrail açısından su ve doğalgazın önemini şu verilerle açıklamak olası:

İsrail için doğalgaz ağırlıklı olarak elektrik üretiminde önemli bir kaynak durumunda. 10 yıl önce doğalgaz ithalatı İsrail'in stratejik bir kalemi değilken, bugün için doğalgaza önemli bir bağımlılıktan söz etmek olası. İsrail bugün elektrik üretiminin yüzde 36'sını doğalgaz ile sağlıyor. Bu oranın gelecek 10 yıl içinde yüzde

70'e kadar çıkacağı tahmin ediliyor.

İsrail halen doğalgaz gereksiniminin büyük bölümünü Mısır'dan sağlıyor. Mısır, dört yıldan bu yana Sina yarımadasının kuzeyindeki El Ariş ile İsrail limanı Aşkelon arasındaki 100 kilometrelik bir deniz altı boru hattı ile İsrail'e doğalgaz veriyor. Mısır'dan alınan doğalgaz, İsrail'de konutlardaki günlük kullanım ve sanayisi için önemli bir kaynak oluşturuyor. Arap Baharı'nın etkisini gösterdiği ilk ülkelerden olan Mısır'ın yaşadığı ve halen yaşamakta olduğu çalkantılı süreç nedeniyle verdiği doğalgazda kesintilerin olması, İsrail açısından alternatif ve kendi kontrolünde olan kaynakların sağlanması açısından büyük önem taşıyor.

Cepheleşme keskinleşti

İsrail'in Güney Kıbrıs'la olan ilişkisine bu açıdan da bakmak gerekiyor. İsrail, Kıbrıslı Rumlar ile 2010 yılında iki ülke münhasır ekonomik bölge sınırlarını belirleyen bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşma her ne kadar Türk kamuoyunda, AKP hükümetinin İsrail'e yönelik yaklaşımına bir misilleme olarak algılansa da -ki bu algının şekillenmesinde hükümet yanlısı medya kuruluşlarının etkisini dikkate almak gerekir - Kıbrıslı Rumlar ile yaklaşma politikasında İsrail'in orta ve uzun erimli enerji stratejisini dikkate almak gerekiyor.

AKP hükümeti, gerek Arap coğrafyasının liderliğine soyunma gerekse iç politikada İsrail karşıtlığını kullanarak oyunu artırma hesabıyla; Doğu Akdeniz'deki enerji oyununda çıkarlarını İsrail ile uyumlaştırmak yerine "cepheleşme" politikasını seçince, bölgede sürekli bir gerginlik durumu kaçınılmaz oldu. Oysa ki, çok değil bundan 10 yıl öncesine kadar Mavi Akım'dan gelen doğalgazın, İskenderun Körfezi'nden elektrik, fiber kablo ve su borusu ile birlikte entegre bir proje olarak İsrail'e uzatılması gündemdeydi.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Türkiye'nin gerekli adımları atarak İsrail'in doğu Akdeniz'deki doğal kaynakları tek taraflı olarak işletmesinin engelleneceğini açıklaması bu cepheleşmenin en üst düzeyde gündeme getirilmesi oldu.

Öte yandan enerji kaynakları konusundaki anlaşmazlık, zaten bugün ciddi anlamda gergin olan Türk-İsrail ilişkilerini daha da geri götürecektir bin potansiyel taşıyor. Enerji kaynakları konusunda küresel rekabetin arttığı dikkate alındığında İsrail'in geri adım atmayacağı hemen göze çarpıyor. Bu da bölgenin ciddi gerginliklere gebe olduğunu gösteriyor.

